TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2004 m. rugsėjo 7 d.*

Byloje C-1/03

dėl *Cour d'appel de Bruxelles* (Belgija) 2002 m. gruodžio 3 d. sprendimu, kuris Teisingumo Teisme buvo įregistruotas 2002 m. sausio 3 d., pagal EB 234 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą šio teismo nagrinėjamoje baudžiamojoje byloje tarp

Paul Van de Walle,

Daniel Laurent,

Thierry Mersch,

ir

* Proceso kalba: prancūzų.

Texaco Belgium SA,

dalyvaujant

Région de Bruxelles-Capitale,

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas C. W. A. Timmermans, teisėjai J.-P. Puissochet (pranešėjas), R. Schintgen, F. Macken ir N. Colneric,

generalinė advokatė J. Kokott,
sekretorius R. Grass,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— Van de Walle, D. Laurent ir *Texaco Belgium SA*, atstovaujamų advokato M. Mahieu,

— T. Mersch, atstovaujamo advokato O. Klees,

— *Région de Bruxelles-Capitale,* atstovaujamo advokatų E. Gillet, L. Levi ir P. Boucquey,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos F. Simonetti ir M. Konstantinidis,

susipažinęs su 2004 m. sausio 29 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 1975 m. liepos 15 d. Tarybos direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų (OL L 194, p. 39), iš dalies pakeistos 1991 m. kovo 18 d. Tarybos direktyva 91/156/EEB (OL L 78, p. 32, toliau – Direktyva Nr. 75/442), 1 straipsnio a, b ir c punktų išaiškinimu.

2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant bylą, iškeltą vadovaujančias pareigas užimantiems bendrovės *Texaco Belgium SA* (toliau – *Texaco*) darbuotojams P. Van de Walle, D. Laurent ir T. Mersch bei pačiai bendrovei *Texaco* (toliau kartu – Van de Walle ir kt.), kurie dėl atsitiktinio angliavandenilių nutekėjimo iš šios bendrovės iškabą turinčios degalinės buvo apkaltinti atliekų išmetimu.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisės aktai

3 Direktyvos 75/442 1 straipsnis nurodo:

„Šioje direktyvoje:

a) „atliekos" reiškia medžiagą ar daiktą, patenkantį į I priedo kategorijas, kurias atliekų turėtojas šalina, ketina arba privalo šalinti.

<...>

b) „gamintojas“ reiškia visus asmenis, dėl kurių veiklos susidaro atliekos („pirminis gamintojas“) ir (arba) visus, kurie vykdo pirminį tvarkymą, maišymą ar kitas operacijas, pakeičiančias šių atliekų pobūdį ar sudėtį;

c) „turėtojas“ reiškia atliekų gamintoją arba fizinį ar juridinį asmenį, kuris tas atliekas valdo;

<...>".

4 Direktyvos 75/442 I priedo "Atliekų kategorijos" Q 4 punkte nurodomos „išsipylusios, pamestos ar avariją patyrusios medžiagos, įskaitant bet kurias medžiagas, įrenginius ir kt., užterštus per tokią avariją“, Q 7 punkte nurodomos „medžiagos, kurios nebetinka naudoti (užterštos rūgštys, užteršti tirpikliai, panaudotos grūdinimo druskos ir t. t.)“, Q 14 punkte nurodomi „produktai, netinkami naudoti jų turėtojui (žemės ūkio, buitinės, biuro, komercinės ir prekybos atliekos ir t. t.)", ir Q 15 punkte nurodomos „užterštos medžiagos, junginiai ar produktai, susidarantys dėl žemės darbų“.

5 Pagal Direktyvos 75/442 4 straipsnio 2 dalį „valstybės narės taip pat imasi būtinų priemonių uždrausti atliekų išmetimą, išvertimą ar nekontroliuojamą šalinimą“.

6 Direktyvos 75/442 8 straipsnis numato, kad valstybės narės imasi būtinų priemonių, siekdamas užtikrinti, jog bet kuris atliekų turėtojas pasirūpintų, kad atliekas sutvarkytų privatus ar valstybinis atliekų surinkėjas arba įmonė, vykdanti šalinimo arba panaudojimo operacijas, ar kad šis turėtojas šias operacijas atliktų pats.

7 Direktyvos 75/442 15 straipsnis nurodo:

„Pagal principą „teršėjas moka" atliekų šalinimo išlaidas privalo padengti:

— turėtojas, kurio atliekas tvarko atliekų surinkėjas arba įmonė, kaip numatyta 9 straipsnyje,

ir (arba)

— ankstesni turėtojai arba produkto, iš kurio atliekos atsirado, gamintojai."

Nacionalinės teisės aktai

8 1991 m. kovo 7 d. *Région de Bruxelles-Capitale* Tarybos įsakymo dėl atliekų prevencijos ir tvarkymo (1991 m. balandžio 23 d. *Moniteur belge*, toliau – 1991 m.

kovo 7 d. įsakymas) 2.1 straipsnyje atliekos apibrėžiamos kaip „medžiaga arba daiktas, kurią turėtojas šalina, ketina arba privalo šalinti".

9 Šio įsakymo I priedo, kuris išvardija keletą atliekų kategorijų, Q 4 skyriuje nurodomos „išsipylusios, pamestos ar avariją patyrusios medžiagos, įskaitant bet kurias medžiagas, įrenginius ir kt., užterštus per tokią avariją", Q 7 skyriuje nurodomos „medžiagos, kurios nebetinka naudoti", ir Q 12 skyriuje nurodomos „užterštos medžiagos".

10 Minėto įsakymo III priedo „Sudėtinės dalys, dėl kurių atliekos tampa pavojingomis" C 51 skyriuje minimi „angliavandeniliai ir jų sudėtines dalys, turinčios deguonies, azoto arba sieros, kurios toliau specialiai šiame priede nenurodomos".

11 To paties įsakymo 8 straipsnis nurodo:

„Draudžiama išmesti atliekas viešoje ar privačioje vietoje, kuri nėra kompetentingos administracinės valdžios institucijos tam tikslui skirta, arba nesilaikant teisės aktų nuostatų dėl atliekų šalinimo".

12 1991 m. kovo 7 d. įsakymo 10 straipsnis numato:

„Kiekvienas, kuris gamina ar laiko atliekas, privalo jas šalinti pats arba užtikrinti jų pašalinimą, laikydamasis šio įsakymo nuostatų, tokiomis sąlygomis, kuriomis būtų ribojamas neigiamas poveikis žemei, augalams, gyvūnams, orui ir vandeniui bei apskritai, nedarant žalos nei aplinkai, nei žmogaus sveikatai.

(Région de Bruxelles-Capitale) Valdyba užtikrina, kad atliekų šalinimo išlaidas padengtų atliekų turėtojas, kuris tas atliekas perduoda šalinimo įmonei, arba to neįvykdžius – ankstesnis turėtojas ar produkto, dėl kurio atsirado atliekos, gamintojas".

13 Minėto įsakymo 22 straipsnis numato baudžiamąją atsakomybę asmeniui, kuris nesilaikydamas to paties įsakymo 8 straipsnio nuostatų išmetė savo arba kitų atliekas.

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

14 *Région de Bruxelles-Capitale* yra Briuselyje (Belgija) *Pont de Luttre* alėjoje Nr. 132 esančio pastato savininkas. 1993 m. sausio 18 d. buvo nutraukti šio pastato atnaujinimo darbai, atliekami siekiant įsteigti socialinės pagalbos centrą, iš karto po to, kai rūsyje aptikta angliavandenilių prisotinto vandens, patekusio per sieną, skiriančią šį pastatą nuo gretimo toje pačioje alėjoje esančio pastato Nr. 134, kuriame tuo metu buvo įsteigta degalinė su *Texaco* iškaba.

15 Ši degalinė buvo išnuomota pagal komercinės nuomos sutartį, sudarytą tarp *Texaco* ir pastato savininko. Nuo 1988 m. ją naudojo valdytojas pagal „panaudos sutartį", numatančią, kad *Texaco* jam suteikia teisę naudoti žemę, pastatą, medžiagas ir kilnojamąjį turtą. Valdytojas degalinę naudojo savo sąskaita, tačiau be išankstinio rašytinio *Texaco*, kuri teikė degalinei naftos produktus ir išsaugojo teisę tikrinti buhalterinę apskaitą bei prekių atsargas, sutikimo neturėdamas teisės keisti pastato paskirties.

16 Aptikusi, kad angliavandeniliai nutekėjo dėl degalinės atsargų saugojimo įrenginių trūkumų, *Texaco* nusprendė, kad toliau naudoti degalinės negalima ir, remdamasi valdytojo kalte, 1993 m. balandžio mėn. panaudos sutartį nutraukė. 1993 m. birželio mėn. ji taip pat nutraukė komercinės nuomos sutartį.

17 Nors ir nepripažindama savo atsakomybės, *Texaco* ėmėsi žemės išvalymo darbų bei pakeitė dalį atsargų saugojimo įrenginių, dėl kurių nutekėjo angliavandeniliai. Nuo 1994 m. gegužės mėn. šioje vietoje ji daugiau nebevykdė veiklos. *Région de Bruxelles-Capitale* nusprendė, kad valymas nebuvo baigtas ir finansavo kitas valymo priemones, kurias laikė būtinomis savo pastato planui įgyvendinti.

18 Kadangi atrodė, jog *Texaco* veiksmais pažeidė 1991 m. kovo 7 d. įsakymą, būtent jo 8, 10 ir 22 straipsnius, *Tribunal correctionnel de Bruxelles* buvo iškelta byla *Texaco* įgaliotajam valdytojui Van de Walle, šios bendrovės darbuotojams D. Laurent ir T. Mersch bei *Texaco*, kaip juridiniam asmeniui. *Région de Bruxelles-Capital* šioje byloje buvo civilinis ieškovas. 2001 m. birželio 20 d. sprendimu minėtas teismas

kaltinamuosius išteisino, *Texaco* atleido nuo atsakomybės ir nusprendė, kad neturi kompetencijos priimti sprendimo dėl civilinio ieškinio.

19 Dėl šio sprendimo prokuratūra ir civilinis ieškovas padavė apeliaciją prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo pateikusiam teismui.

20 Šis teismas pažymėjo, kad 1991 m. kovo 7 d. įsakymo 22 straipsnis numatė sankciją už pareigų, numatytų šio įsakymo 8 straipsnyje, nevykdymą, tačiau ne už 10 straipsnio reikalavimų pažeidimą. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė, kad, siekiant paskirti bausmę pagal 22 straipsnį, kaltinamųjų veiksmai turėjo būti pripažinti atliekų išmetimu minėto 8 straipsnio prasme. Jis pastebėjo, kad *Texaco*, tiekdama degalinei produktus, neatsikratė atliekų, ir kad po šios bendrovės atliktų atliekų šalinimo darbų nei tiekiami degalai, nei žemėje likę užkasti rezervuarai nėra atliekos to paties įsakymo 2.1 straipsnio prasme, t. y. „medžiaga arba daiktas, kurį turėtojas šalina, ketina arba privalo šalinti".

21 Tačiau prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, ar atsitiktinai išsipylus angliavandeniliams, užterštas podirvis gali būti laikomas atliekomis bei nurodė, kad abejoja, jog galima daryti tokią išvadą, nes šios žemės nebuvo iškastos ar perdirbtos. Jis taip pat pabrėžė, kad skiriasi doktrinos atstovų požiūriai dėl to, ar atliekų išmetimas yra prilyginamas atsitiktiniam produktų, užteršusių žemę, išsipylimui.

22 Priminęs, kad 1991 m. kovo 7 d. įsakymo 2.1 straipsnyje numatyta „atliekų" sąvoka yra pažodžiui pakartota pagal Direktyvą 75/442, ir kad šio įsakymo priedas, išvardijantis atliekų kategorijas, perkėlė minėtos direktyvos I priedo sąvokas, *Cour d'appel de Bruxelles* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos klausimus:

„1) Ar Direktyvos 75/442 <...> 1 straipsnio a punktas, apibrėžiantis atliekas kaip „bet kokias medžiagas ar daiktus, kurias atliekų turėtojas šalina arba privalo šalinti pagal galiojančius nacionalinės teisės aktus", ir tos pačios direktyvos 1 straipsnio b ir c punktai, apibrėžiantys atliekų gamintoją kaip „visus asmenis, dėl kurių veiklos susidaro atliekos („pirminis gamintojas") ir (arba) visus, kurie vykdo pirminį tvarkymą, maišymą ar kitas operacijas, pakeičiančias šių atliekų pobūdį ar sudėtį", bei turėtoją kaip "atliekų gamintoją arba fizinį ar juridinį asmenį, kuris tas atliekas valdo", turi būti aiškinami taip, kad juos galima taikyti naftos bendrovei, gaminančiai angliavandenilius bei juos parduodančiai valdytojui, kuris naudoja vieną jos degalinių pagal panaudos sutartį, (nenumatančią) jokio pavaldumo bendrovei, jeigu šie angliavandeniliai pateko į žemę ir užteršė dirvožemį bei gruntinius vandenis?

2) Ar priešingai, laikytina, kad taip užterštas dirvožemis priskiriamas atliekoms minėtos nuostatos prasme tik tuo atveju, jeigu jis buvo iškastas?"

Dėl prejudicinių klausimų

23 Šiais dviem klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas klausia, pirma, ar netyčia išsipylę angliavandeniliai ir užteršę dirvožemį bei gruntinius vandenis, gali būti laikomi atliekomis Direktyvos 75/442 1 straipsnio a punkto prasme, ir ar taip užterštas dirvožemis, jeigu jis nebuvo iškastas, gali būti laikomas atliekomis tos pačios nuostatos prasme; antra, esant šioms pagrindinės bylos aplinkybėms, ar naftos bendrovė, tiekianti degalinei produktus, gali būti laikoma šių atliekų gamintoja arba turėtoja minėtos direktyvos 1 straipsnio b ir c punktų prasme.

Teisingumo Teismui pateiktos pastabos

24 *Région de Bruxelles-Capitale* mano, kad *Texaco* atitinka „atliekų turėtojo" apibrėžimą, nes iš pradžių ši bendrovė turėjo angliavandenilius, po to juos tiekė degalinei, atidžiai kontroliavo jos veiklą ir galiausiai, siekdama išvalyti užterštą dirvožemį, išpumpavo vandeningąjį dribsmėlį.

25 Angliavandeniliai nelaikomi atliekomis išskyrus tą momentą, kai dėl kokių nors priežasčių degalinė juos pašalina; nuo tada jie tampa ir bendrovės *Texaco*, kuri juos gamino bei tiekė, atliekomis.

26 Todėl naftos bendrovė, kuri gamino ir pardavė produktus, tapusius atliekomis, turi būti laikoma atliekų turėtoja Direktyvos 75/442 prasme, jeigu ji turi teisę patekti į vietą, kurioje yra šios atliekos, arba teisę spręsti dėl jos pirkėjo vykdomos veiklos, arba kontroliuoja produktų atsargų saugojimo įrenginius, dėl kurių pažeidimų produktai išsipylė į dirvožemį ir užteršė gruntinius vandenis. Naftos bendrovė, kuri iš tiesų sprendė kai kuriuos klausimus dėl šių atliekų, laikoma *a fortiori* atliekų turėtoja.

27 Pagrindinėje byloje nagrinėjamus iš degalinės rezervuarų nutekėjusius angliavandenilius pašalino jų gamintojas arba turėtojas. Šie angliavandeniliai konkrečiai išvardyti Direktyvos 75/442 I priedo Q 4 punkte ir, be to, yra pavojingos atliekos. Todėl jie turi būti pripažįstami atliekomis šios direktyvos prasme.

28 Angliavandeniliais užteršta žemė taip pat turi būti laikoma atliekomis. Tokia išvada išplaukia iš minėto priedo Q 5, Q 12 ir Q 13 punktų bei šių medžiagų turėtojo pareigos jas pašalinti.

29 Ta pati pareiga kyla pagal Direktyvą 75/442, kurios tikslas apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką nebūtų pasiektas, jeigu atliekų turėtojas ar gamintojas nebūtų įpareigotas pašalinti užteršto dirvožemio arba jeigu jis tik užkastų užterštas medžiagas žemėje.

30 Anot Van de Walle ir kt., *Texaco* tiekė degalinei naftos produktus, kurie jų pardavimo metu nebuvo pažeisti, todėl ši veikla negali būti pripažįstama atliekų gaminimu arba išreiškianti ketinimą atsikratyti atliekomis.

31 Van de Walle ir kt. teigia, kad Bendrijos teisės aktų leidėjas, apibrėždamas atliekas kaip visas medžiagas, kurias atliekų turėtojas „šalina, ketina arba privalo šalinti", taip pat norėjo įtraukti ne tik objektyvų elementą (t. y. atliekų įrašymą į katalogą pagal jų savybes ir nuodingumo laipsnį), bet ir subjektyvų elementą, numatant, kokioms aplinkybėmis turėtojas šalina, ketina arba privalo šalinti atliekas arba jas panaudoti.

32 Pagrindinės bylos ypatybė yra ta, kad nei *Texaco*, nei degalinės valdytojas, nežinojo ir nesuvokė, jog angliavandeniliai nutekėjo iš rezervuarų ir įsigėrė į aplinkinius vandenis bei dirvožemį. Tokiomis aplinkybėms, negalima nustatyti jokio ketinimo pašalinti šių medžiagų arba pareigos pašalinti.

33 Be to, tik tada, kai 1993 m. sausio mėnesį buvo aptiktas angliavandenilių nutekėjimas, *Texaco* buvo įpareigota šioje vietoje pašalinti užterštumą. Šis nurodymas, kurį ji laiko ginčytinu, turėjo būti skirtas degalinės naudotojui, kuris, kaip savarankiškas valdytojas, yra vienintelis atsakingas už šių medžiagų pašalinimą. Be to, *Texaco* ir toliau tvirtino, kad žemės išvalymo darbus ji atliko „nepadarydama žalos".

34 Dėl sąvokų atliekų „gamintojas" arba „turėtojas" pagal Bendrijos teisę Van de Walle ir kt. tvirtina, kad *Cour d'appel de Bruxelles* pateikto klausimo suformulavimas ir sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas leidžia manyti, jog jis pripažįsta, kad *Texaco* nėra nei ginčijamų atliekų gamintoja, nei turėtoja, ir kad šis teismas neprašo šių sąvokų aiškinti, o tik prašo Teisingumo Teismo apibrėžti, kas yra atliekos.

35 Todėl tik papildomai, jei Teisingumo Teismas manys, jog reikia aiškinti sąvokas „turėtojas" ir „gamintojas", Van de Walle ir kt. tvirtino, kad *Texaco* tik tiekė nepažeistus produktus degalinei, todėl neturėjo, neperdirbo ir negamino atliekų. Iš tiesų nenaudojamų produktų atveju atliekų gamintoju bus pripažįstamas ne tas asmuo, kuris juos iš pradžių tiekė, o tas, kuris šių produktų nebenaudoja. Šiuo atveju vienintelis degalinės valdytojas turi būti laikomas atliekų gamintoju ir, be to, jų turėtoju.

36 Šiuo atžvilgiu, iš kelių degalinės panaudos sutarties nuostatų, ypač iš jos 6.10 straipsnio matyti, kad valdytojas, naudodamasis ir savarankiškai prekiaudamas prisiima visišką atsakomybę, ir kad jis vienintelis atsako už žalą, kilusią dėl jo veiklos tretiesiems asmenims. Minėtos sutarties 2 straipsnis numato, kad *Texaco* „suteikia teisę" valdytojui naudotis degaline. Pagal šios sutarties 6.2 straipsnį valdytojas įsipareigojo „išlaikyti normalią (perduoto) turto būklę ir padengti (jo) išlaikymo išlaidas" bei kasdien patikrinti, ar gerai veikia siurbliai ir kiti prietaisai, taip pat nedelsiant įspėti *Texaco* apie numatytus taisymus. Pagal tos pačios sutarties 5 straipsnį atsargos yra „išimtinė (valdytojo) nuosavybė", už kurią jis prisiima „visišką atsakomybę".

37 Komisija mano, kad iš Direktyvos 75/442 I priedo Q 4 punkto, nurodančio „išsipylusias, pamestas ar avariją patyrusias medžiagas", darytina išvada, jog Bendrijų teisės aktų leidėjas aiškiai nusprendė, kad ši direktyva privalo apimti ir tą atvejį, kai atliekų turėtojas atliekas pašalina atsitiktinai. Tai nėra nesuderinama su šios direktyvos 1 straipsniu, konkrečiai nenurodančiu, ar „pašalinimas" turi būti „tyčinis", ar ne. Turėtojas netgi gali, kaip šiuo atveju buvo pagrindinėje byloje, nesuvokti, kad jis pašalina dėl savo veiklos susidariusias atliekas.

38 Taip pat minėtas Q 4 punktas analogiškai nurodantis „bet kurias medžiagas, įrenginius ir kt., užterštus per tokią avariją", rodo, kad siekdama užtikrinti, jog atsitiktinai išsipylus medžiagoms, kurios yra atliekos, šių medžiagų turėtojas užterštų objektų ar medžiagų neišmestų, o taptų atsakingas už jų pašalinimą, Direktyva 75/442 atliekoms prilygina atliekomis užterštas medžiagas.

39 Priešingai, dėl atsitiktinio angliavandenilių išsipylimo užteršta žemė, kuri kaip vanduo ir oras yra sudėtinė aplinkos dalis, pagal šią direktyvą nėra atliekų panaudojimas ir pašalinimas ir tik turi būti išvalyta nuo teršalų. Apskritai atliekomis užteršta žemė pats savaime neturi būti laikoma atliekomis.

40 Tačiau kitokia išvada yra darytina tuo atveju, jei siekiant išvalyti nuo teršalų, žemė turi būti iškasta. Tais atvejais, kai ji iškasama, žemė nebėra laikoma sudėtine aplinkos dalimi, o tik gerai nusausintu kilnojamuoju daiktu, ir sumaišyta su išsipylusiomis medžiagomis, laikomomis atliekomis, pati prilygsta atliekoms.

41 Galiausiai atsitiktinai išsipylusių angliavandenilių „turėtoju" laikytinas asmuo, kuris juos valdė tuo momentu, kada jie pavirto atliekomis; šiuo atveju – degalinės valdytojas, nusipirkęs angliavandenilius iš *Texaco*. Šios medžiagos pavirto atliekomis, kai nutekėjo iš rezervuarų. Nors angliavandenilių gamintoja yra naftos bendrovė, tik mažmeninis pardavėjas vykdydamas savo veiklą atsitiktinai „gamino" atliekas.

Teisingumo Teismo atsakymas

42 Direktyvos 75/442 1 straipsnio a punktas atliekas apibrėžia kaip „medžiagą ar daiktą, patenkantį į I priedo kategorijas, kurias atliekų turėtojas šalina, ketina <...> šalinti". Minėtas priedas, pateikdamas medžiagų ir daiktų, kurie gali būti pripažinti atliekomis, sąrašą, šią sąvoką sukonkretina ir paaiškina. Tačiau jis tėra informacinio pobūdžio, nes priskyrimas atliekoms pirmiausia priklauso nuo turėtojo elgesio ir nuo sąvokos „šalinti" prasmės (šiuo klausimu žr. 1997 m. gruodžio 18 d. Sprendimą *Inter-Environnement Wallonie*, C-129/96 Rink. p. I-7411, 26 punktas ir 2002 m. balandžio 18 d. Sprendimą *Palin Granit et Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus*, C-9/00, Rink. p. I-3533, 22 punktas).

43 Direktyvos 75/442 I priedo „Atliekų kategorijos" Q 4 punkte nurodytos „išsipylusios, pamestos ar avariją patyrusios medžiagos, įskaitant bet kurias medžiagas, įrenginius ir kt., užterštus per tokią avariją" tik nurodo, kad šios medžiagos gali patekti į „atliekų" sąvokos taikymo sritį. Tačiau to nepakanka, kad ja remiantis, atsitiktinai išsipylę ir dirvožemį bei gruntinius vandenis užteršę angliavandeniliai būtų pripažinti atliekomis.

44 Esant šioms aplinkybėms, būtina nagrinėti, ar atsitiktinis angliavandenilių išsipylimas yra veiksmas, kuriuo turėtojas juos „pašalino".

45 Pirma, Teisingumo Teismas nusprendė, kad veiksmažodis „pašalinti" turi būti aiškinamas atsižvelgiant į Direktyvos 75/442 tikslą, kuris pagal trečiąją konstatuojamąją dalį yra užtikrinti žmogaus sveikatos ir aplinkos apsaugą nuo kenksmingo poveikio, kylančio dėl atliekų surinkimo, gabenimo, perdirbimo, saugojimo ir perdavimo pasekmių, bei į EB 174 straipsnio 2 dalį, nustatančią kad Bendrijos politika aplinkos srityje siekia aukšto apsaugos lygio, grindžiamo atsargumo principu bei tuo, kad reikia imtis prevencinių veiksmų. Todėl veiksmažodis „pašalinti", apibrėžiantis atliekų sąvokos taikymo sritį, neturi būti aiškinamas siaurai (šiuo klausimu žr. 2000 m. birželio 15 d. Sprendimo *ARCO Chemie Nederland ir kt.*, C-418/97 ir C-419/97, Rink. p. I-4475, 36–40 punktus).

46 Antra, kai nagrinėjama medžiaga ar daiktas yra gamybos liekana, t. y. produktas, kurio nebuvo siekiama pagaminti tolesniam naudojimui, ir turėtojas ekonomiškai naudingomis sąlygomis negali be iš anksto numatyto perdirbimo panaudoti jo iš naujo, jie turi būti suprantami kaip našta, kurią turėtojas siekia „pašalinti" (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Palin Granit et Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus* 32–37 punktus).

47 Tačiau, akivaizdu, kad atsitiktinai išsipylę angliavandeniliai, užteršę dirvožemį bei gruntinius vandenis, nėra produktai, kurie gali būti dar kartą naudojami jų prieš tai neperdirbus. Iš tiesų jų pateikimas į rinką labai rizikingas, o net ir darant prielaidą, kad tai įmanoma, reikalauja išankstinių veiksmų, kurie turėtojui ekonomiškai nenaudingi. Todėl šie angliavandeniliai yra medžiagos, kurių turėtojas neketino gaminti ir kurias jis „pašalino", nors ir netyčia, gamindamas arba platindamas.

48 Galiausiai Direktyva 75/442 taptų iš dalies neveiksminga, jeigu angliavandeniliai, sukėlę taršą vien dėl to, kad atsitiktinai išsipylė, nebūtų laikomi atliekomis. Šios direktyvos 4 straipsnis numato, kad valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad atliekos būtų panaudotos ar pašalintos nesukeliant grėsmės žmonių sveikatai ir „nesukeliant pavojaus vandeniui, orui, žemei, augalams ir gyvūnams", bei „uždraudžiant atliekų išmetimą, išvertimą ar nekontroliuojamą šalinimą". Pagal tos pačios direktyvos 8 straipsnį valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, jog bet kuris atliekų turėtojas pasirūpintų, kad jas tvarkytų įmonė, atsakinga už jų panaudojimą ar šalinimą, arba šiuos veiksmus atliktų pats. Šios direktyvos 15 straipsnis nurodo, kad savininkas padengia atliekų šalinimo išlaidas pagal principą „teršėjas moka".

49 Jeigu angliavandeniliai, sukėlę taršą, nebūtų laikomi atliekomis dėl to, kad išsipylė netyčia, jų turėtojas būtų atleistas nuo pareigų, kurias valstybėms narėms nustato Direktyva 75/442, t. y. nurodyti padengti visas šias išlaidas, o tai prieštarautų draudimui išmesti, išversti ar nekontroliuojamai šalinti atliekas.

50 Iš to išplaukia, kad angliavandenilių, kurie atsitiktinai išsipylė ir užteršė dirvožemį bei gruntinius vandenis, turėtojas šias medžiagas „pašalino", taigi pagal Direktyvą 75/442 jos turi būti pripažintos atliekomis.

51 Reikia nurodyti, kad, viena vertus, pagal 1991 m. gruodžio 12 d. Tarybos direktyvą 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų (OL L 377, p. 20) ir 1994 m. gruodžio 22 d. Tarybos sprendimą 94/904, pateikiantį pavojingų atliekų sąrašą pagal Tarybos direktyvos 91/689/EEB dėl pavojingų atliekų 1 straipsnio 4 dalį (OL L 356, p. 14), išsipylę angliavandeniliai yra laikomi pavojingomis atliekomis.

52 Dėl atsitiktinio angliavandenilių išsipylimo užteršta žemė taip pat turi būti priskiriama „atliekoms" Direktyvos 75/442 prasme. Galiausiai šiuo atveju jie nėra atskirti nuo užteršto dirvožemio ir gali būti panaudoti ar pašalinti, tik jei šis dirvožemis taip pat bus išvalytas. Šis išaiškinimas yra vienintelis, kuris užtikrina, minėtos direktyvos tikslų, t. y. apsaugoti aplinką ir uždrausti atliekas išmesti, laikymąsi. Tai visiškai atitinka šią direktyvą, kurios I priedo Q 4 punktas, kaip buvo priminta, tarp medžiagų arba daiktų, galinčių būti laikomais atliekomis, įvardija „išsipylusias, pamestas ar avariją patyrusias medžiagas, įskaitant bet kurias medžiagas, įrenginius ir kt., užterštus per tokią avariją". Angliavandeniliais užterštos žemės priskyrimas atliekoms priklauso nuo asmens, kuris sukėlė atsitiktinį šių medžiagų išsipylimą, pareigos jas pašalinti. Ši pareiga nekyla iš nacionalinės teisės aktų, reglamentuojančių žemės, kurioje įvyko išpylimas, naudojimo ir apsaugos bei valymo sąlygas.

53 Kadangi užterštas dirvožemis pripažįstamas atliekomis remiantis viena faktine aplinkybe, t. y. dėl jo atsitiktinio užteršimo angliavandeniliais, šis vertinimas nepriklauso nuo kitų jų savininko vykdomų operacijų arba veiksmų, kuriuos jis nuspręs atlikti vėliau. Aplinkybė, kad šios žemės nebuvo iškastos, neturi įtakos pripažinti angliavandenilių atliekomis.

54 Dėl klausimo, ar esant šioms pagrindinės bylos aplinkybėms, naftos bendrovė, aprūpinanti degalinę produktais, pagal minėtos direktyvos 1 straipsnio a ir c punktus gali būti laikoma atliekų gamintoja arba turėtoja, iš anksto reikia priminti, kad, vadovaujantis EB 234 straipsnyje nustatytu kompetencijos paskirstymu, prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas, spręsdamas konkrečią bylą, turi taikyti Bendrijos teisės normas pagal Teisingumo Teismo išaiškinimą (žr. 1990 m. vasario 8 d. Sprendimo *Shipping and Forwarding Enterprise Safe*, C-320/88, Rink. p. I-285, 11 punktą).

55 Direktyvos 75/442 1 straipsnio c punktas nurodo, kad turėtojas yra „atliekų gamintojas arba fizinis ar juridinis asmuo, kuris tas atliekas valdo". Šioje direktyvoje turėtojo sąvoka yra apibrėžta plačiai, konkrečiai neįvardijant, ar pašalinti arba panaudoti atliekas apskritai privalo jų gamintojas, ar valdytojas, t. y. savininkas ar turėtojas.

56 Pagal Direktyvos 75/442 8 straipsnį minėtas pareigas, kurios minimos direktyvos 4 straipsnyje kaip nustatyto draudimo išmesti, išversti ir nekontroliuojamai pašalinti atliekas išdava, atlieka „kiekvienas atliekų turėtojas".

57 Be to, Direktyvos 75/442 15 straipsnis numato, kad pagal principą „teršėjas moka" atliekų šalinimo išlaidas turi padengti turėtojas, kuris pasirūpina, kad atliekas tvarkytų įmonė, vykdanti jų šalinimą, ir (arba) ankstesni turėtojai arba produkto, dėl kurio atsirado atliekos, gamintojai. Todėl minėta direktyva neatmeta galimybės, kad tam tikrais atvejais atliekų šalinimo išlaidas padengtų vienas ar keli ankstesni turėtojai, t. y. vienas ar keli fiziniai arba juridiniai asmenys, kurie nėra nei atliekų gamintojai, nei turėtojai.

58 Iš šio sprendimo ankstesnių trijų punktų matyti, kad Direktyvoje 75/442 atskirtas panaudojimo bei pašalinimo operacijų faktinis įvykdymas, už kurį atsako kiekvienas „atliekų turėtojas", nesvarbu, ar jis yra jų gamintojas, ar valdytojas, ir pareiga padengti šių operacijų išlaidas, kuri pagal principą „teršėjas moka" nustatyta asmenims, dėl kurių atsirado atliekos, nesvarbu, ar jie yra atliekų turėtojai ar ankstesni turėtojai, ar produktų, dėl kurių atsirado atliekos, gamintojai.

59 Iš degalinės atsargų saugojimo įrenginių netyčia išsipylusius angliavandenilius degalinė buvo nusipirkusi siekdama juos panaudoti degalinės veiklai. Juos valdė degalinės valdytojas. Be to, jis savo veiklos reikmėms laikė juos sandėlyje, kol tapo atliekomis; todėl pagal Direktyvos 75/442 1 straipsnio b punktą valdytojas galėjo būti pripažintas kaip jas „pagaminęs". Šiomis aplinkybėmis, kadangi jis yra šių atliekų valdytojas ir gamintojas, pagal Direktyvos 75/442 1 straipsnio c punktą jį reikėtų laikyti ir turėtoju.

60 Tačiau, jeigu pagrindinėje byloje atsižvelgiant į bylos medžiagą, kurią gali įvertinti tik prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas, paaiškėtų, kad netinkama degalinės atsargų saugojimo įrenginių būklė ir angliavandenilių nutekėjimas yra susiję su naftos bendrovės, kuri tiekia šiai degalinei produktus, sutartinių įsipareigojimų pažeidimu arba bet kokių veiksmų atlikimu, dėl kurių gali kilti šios bendrovės atsakomybė, tokiu atveju bus įmanoma nuspręsti, kad ši naftos bendrovė dėl savo veiklos yra „atliekų gamintoja" Direktyvos 75/442 1 straipsnio b punkto prasme, be to, ji gali būti pripažinta atliekų turėtoja.

61 Atsižvelgiant į pirmesnius samprotavimus, į prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikusio teismo klausimą reikia atsakyti taip, kad netyčia išsipylę ir dirvožemį bei gruntinius vandenis užteršę angliavandeniliai yra atliekos Direktyvos 75/442 1 straipsnio a punkto prasme. Tas pats pasakytina ir dėl angliavandeniliais užteršto dirvožemio, net jeigu jis ir nebuvo iškastas. Esant šioms pagrindinės bylos aplinkybėms, naftos bendrovė, tiekianti degalinei produktus, gali būti pripažįstama atliekų turėtoja Direktyvos 75/442 1 straipsnio c punkto prasme tik tuo atveju, jeigu nutekėjimas iš degalinės atsargų saugojimo įrenginių, dėl kurio atsirado atliekos, priskiriamas šios bendrovės veikai.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

62 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas etapų nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje, išlaidų klausimą turi spręsti prašymą dėl prejudicinio sprendimo pateikęs teismas. Kitų šalių, kurios pateikė Teisingumo Teismui savo pastabas, išlaidos nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nutaria:

Netyčia išsipylę ir dirvožemį bei gruntinius vandenis užteršę angliavandeniliai yra atliekos 1975 m. liepos 15 d. Tarybos direktyvos 75/442/EEB dėl atliekų, iš dalies pakeistos 1991 m. kovo 18 d. Tarybos direktyva 91/156/EEB, 1 straipsnio a punkto prasme. Tas pats pasakytina ir dėl angliavandeniliais užteršto dirvožemio, net jeigu jis ir nebuvo iškastas. Esant šioms pagrindinės bylos aplinkybėms, naftos bendrovė, tiekianti degalinei produktus, gali būti pripažįstama atliekų turėtoja Direktyvos 75/442 1 straipsnio c punkto prasme tik tuo atveju, jeigu nutekėjimas iš degalinės atsargų saugojimo įrenginių, dėl kurio atsirado atliekos, priskiriamas šios bendrovės veikai.

Parašai.